

DİRANAZ

SİNOP HALKEVİNİN AYLIK DERGİSİ

YIL : II

SAYI : 15

İdare yeri : Sinop Halkevi

Nisan 1937

İçindekiler

Okumadan yazmak	İbrahim Ertuğrul
Yastık(Şiir)	Cihat Rüştü
Eski Sinop (Çevirme)	Nazlı Tengirşenk
Son arzu (Şiir)	Cemil Solakoğlu
Umumî Harpten sonra	Serol Kayaboğazi
Gizlenen Ölüm (Şiir)	Cemil Solakoğlu
Devirler ve devrimler yaratıcısına	Ş. Sami Kubilây
Tarihte (Aşıklar adası) Sinop	Farid Dikmek
Köylü arkadaşlara	***
Aile bilgisi	İ. E.
Kısa haberler	***

Derginin sahibi: Sinop Halkevi İdare heyeti

Yazı işleri Müdürü: Cemal Yüksel

(Basıldığı yer: Sinop İl basımevi)

DIRANAZ

Ayda bir çıkar, Sinop Halkevi kültür dergisidir.

YIL : II

SAYI : 15

İdare yeri : Sinop Halkevi

Nisan 1937

Aylık Konuşma

OKUMADAN YAZMAK

İbrahim ERTUĞRUL

Pergerin nasıl kullanılacağını bilmiyene mimar diyemediğimiz gibi, mimarlık kültürü almadan (Mimarın!) diye ortaya çıkanlara da çok raslamayız. Bunun gibi, renk ve gölge bilgisi olmıyan ressam - resme karşı sevgisinden dolayı - ressam da denemez. Çünkü güzel san'atların her şubesi bir kültür sermayesi ister; bu sermayeden mahrum olanlar eser veremez. Bunu basitleştirelim :

Sermayesiz ticaret, hattâ işportacılık bile olmaz. Her işin kendine mahsus bir maddî ve manevî sermayesi vardır ki, bu sermaye hazırlanmadan girişilen işlerden verim beklenemez.

* *

Tanzimat devrindenberi sık sık tekrarlanan, bir önceki edebî neslin kendinden sonraki nesle, bazen şiddetle kullandığı bir tenkit silâhı vardır: (Gençler okumuyor, az okuyor, okumadan yazmağa kalkıyor, bu yüzden edebiyatımız cılız kalıyor..) Bu şikâyetlerin yerinde olup olmadığını araştırmak ancak bu alandan yıllarca çalışanların uğraşacağı bir iş olmakla beraber, vaki olup olmadığını araştırmamıza engel değildir. En kısa yazılmış edebiyat kitapları, bize, yazmak için okumanın gerekliliğini anlat-

tığı gibi, umumî şekilde edebî tenkitleri kapsıyan tenkidî kitaplarda da (Okumadan yazan)ların uğradığı acı tenkitlere raslarız. Kimi münakkitleri bu OKUMADAN YAZANlar arasında saymak bile mümkündür ki, bu nokta, bu edebî derdin nekadar eski ve köklü olduğunu, mahiyeti itibarile ne kadar karışık olduğunu bize anlatır. Bu derginin sütunları uzun münakaşalara müsait olmadığından, bilhassa yeni yetişenlerin OKUMADAN YAZMAK işi üzerinde dikkat gözlerini çekmeğe çalışacağız.

Çıkmasile beraber sönmesi bir olan dergilerden tutunuz, 5-10 ve daha fazla yıllık ömürleri olanlara kadar bütün edebî dergilerin sayfalarında her gün birçok şiirlere (*) raslarız. Bunlar içinde şöhret kazanmış imzalar olmakla beraber, çoğunun taklitten ileri geçemediğini de anlıyabiliriz. Şöhret, bir işin başlangıcında temin edilen bir hususiyet değilse de, müstakbel şöhretlerin müjdecisi olan bazı hususları edebî muhit seçebilir,

(*) Şiir sözünden yalnız (vezin ve kafiye) manasını çıkarırlar pek çoktur. Halbuki kafamızda ve kalbimizde iz bırakan, okuyunca (ne güzel..) dedirten manzum veya mensur her yazıya şiir denir.

böyleleri hakkında notunu verir. Sanat eserlerinde taklidi varlığını tamamen inkâr etmet kabil değilse de muhakemesiz taklidi sanatta aranan taklitler arasında sayamayız.

Edebî yazılar için varit olan OKUMADAN YAZMAK diğer nevi ilmî, içti-meî, iktisadî yazılar için de varittir. Yazılar, daima yazanın fikir dolgunluğu ile değerlendirilir.

OKUMADAN YAZMA'nın aykırılığını söylerken, yeni yetişenlerin biraz olsun aydınlanabilmesi için, aynı sözleri tersine kullanarak, mecmualara, kitaplara geçen yazıların ancak (Yazarlık Okuma) ların mahsulü olması lâzımgeldiğini açıklamak isteriz. Edebî, iktisadî, fennî... her türlü yazı yazmak hevesine düşen genç kalemler, yazılarını yazmadan, yazmağa heves etmeden önce kendilerinin, şu üç türlü okuyucudan hangi zümreye girdiklerini kontrol etmelidirler. Pratik olarak okuyucuları üçe ayıracağız :

- a) Okumak için okuyanlar; daha doğrusu vakit geçirmek için okuyanlar,
- b) Anlamak için okuyanlar,
- c) Lüzümünde anlatmak, ilerde yazmak için okuyanlar.

A) Hayatının beş on yılını okul sıralarında geçiren herkes gençlik devresinde, kendisini birkaç yıl için olsun, okumak için okuyanlar arasında görmüştür. Orta okul sıralarındayken öğretmenin gözünden kaçmak için bazen öğretmene bakarak anlatılanı dinler gibi görünmeğe çalışan, daha ziyade sırası içine gizlediği polis romanını okuyan gencin hali bize bunu daha açık anlatır. Hattâ, bu şekilde okumayı yemeğe, gezmeğe bile tercih edenler bulunur. Bu tarz okuyuşun

ilmî bir değeri olmadığı gibi, terbiyevî mahzurları vardır. Aradan birkaç hafta geçince romandaki, binbir gece masallarındaki şahıslar bile gencin kafasından silinir. Birkaç yüz sayfalık bir romanı birkaç saatte yuvarlıyanın bu okuyuşundan yazmak için bir fayda beklenemez.

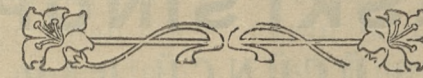
B) Okuyuşun ikinci derecesi, her hangi bir eseri tedricen okumaktır ki, bu şekil okumanın umumî hayatbilgisi bakımından değeri vardır. Fakat, kafadaki iz yine birkaç ayda, nadiren birkaç yılda yine silinir; intibâ çokça süren eserler ya birkaç defa okunanlar, yahut teknik bakımdan iyi yazılmış olanlardır.

C) Okuduklarımızdan geniş ölçüde faydalanabileceğimiz, hem etrafımızdakilere yanlışsız anlatabileceğimiz, hem de yazacağımız yazılarda fikir olgunluğumuzaya yardım edecek olan okuyuş tarzı hafıza, muhakeme, tenkit kuvvetlerimizden hepsinin serbesçe iş görmesine müsaade eden okuyuş tarzıdır ki, çok zamanda az okunarak, notlar alarak okunmakla, bazen de beşon dakika için okumayı bırakarak muhakeme etmekle elde edilir. Bu tarz okuyuşun ucu olmaması için okurken başka şeylerle meşgul olmamak ta şarttır. İşte, bu şekilde okuyanların yazacakları yazılar, teknik bakımdan sermayeli yazı, yazarak okumadan doğan yazıdır ki, değerlidir.

Yeni nesle, esaslı bir okuma itiyadı almadan yazı yazmağa heves etmemesini tavsiye ederken, yeni nesli yetiştirmek durumunda bulunan okul, dergi, sosyetelerin, bu nokta üzerinde gençliğe yardımcı olmalarını da kaydetmek isteriz. Mimarî kültürü almıyandan bir plân istemek nasıl yanlışsa, yetecek kadar edebî

kültür almadan şiir yazmağa kalkan, kendisini hayale kaptıran gençleri (sende istidat var, yazmakta devam et) öğütleri vererek teşvik etmek te yanlışdır. Kendisini edebiyat kaidelerine kaptırarak yazdığı şiire düşündüğünü değil vezin diye

saydığı parmaklarının sayısına uyan kelimeyi sıkıştıran gence (çocuğum, edebiyatçı olmak için edebiyattan kaçmak lâzımdır) diyebilirsek ve bu sözün manasını ona anlatabilirsek, kendimize düşen aydınlatma ödevini yapmış oluruz.

YASTIK

Cihat Rüştü

Başımla ezdiğim o kuş tüyü dolu yastık ,
Cansız hıştırlarla, gece durmadan inler ;
Kafamın içindeki bin bir savaşı dinler ;
Bana bir gün demedi : « düşünceen yeter artık! »

Yeni uçurumlara beni atan bu başa
Niçin her şeyden üstün yumuşak duruyorsun?
Yoksa sen de mi beni içinden vuruyorsun?
Neden bunca bağlısın beni satan bu başa?

Bakıyorum: Bu dört köşe yastığım epeyce dar,
Fakat içinde sessiz , umulmaz bir acı var ;
Öcsüz kalan kişiye oldukça da benziyor.

Bunu duydum içimden çünkü ben de özleyim ,
Bilmem onda bu var mı: Ben sevgiye köleyim;
Eğer varsa ondan hep başım onu eziyor ,

American Journal of Philology

NIN

2 inci cildinin 106,107 numaralı nushalarından

Yazan: John Hopkins Üniversitesinden David M. Robinson

Türkçeye çeviren: Nazlı Tengirşenk

ESKİ SİNOP

[*] ÜÇÜNCÜ BAP

SİNOBUN TİCARETİ

Sinop paralarının üzerinde görülen gemi başı Sinobun ticarete olan istidadına alâmettir. Bundan evvelki faslın sonuna doğru verdiğimiz mesafeler esasen ticarî şeylerdir ve bunlar bizi Sinobun çok ehemmiyetli olan ticarî münasebatı ile meşgul olma sevk eder. Evvelce zikredilen mahaller listesine fidyei necat gönderilen Rodos ve Delos adları da dahil olduğu halde, Ege adalarını, Attikayı ve bütün Yunanistanı hattâ Mısırı da ilâve etmek lâzım gelir. Karadeniz sahil ticareti ise Bosphore dan Phasis'e kadar bütün sahili kaplar ve Heraclea, Cyturus, Carambis, İonopolis, Amissus, Cotyora, Cerasus, Trapezus şehirlerle diğer bir çok limanları ihtiva ederdi. Kara denizin şimal sahili ile Sinop arasındaki doğrudan doğruya ticaretin hacmi olduğundan daha az gösterildiğine kaniim. Şurası muhakkaktırki eski gemiciler tam bu noktada Karadenizi,

karayı yalnız bir kaç saat gözden kaybederek ve açık havalarda ise hiç kaybetmeden, karşıdan karşıya geçebilirlerdi. Strabonun «Asyadaki Garambis burun ile Kırım yarım adasının ucu olan Crimetopon burnunu denizin ortasında görebilirlerdi» demesini Reinach gibi muharrirler eski zamanda, bahri mesafelerin, olduğundan aşağı tayin edildiğine bir misal olarak gösterirler. Bu tenkide mahal yoktur, çünkü bu gün bile bu iki burun denizin ortasından görülebilir. Eski gemiciler bu büyük faydayı ne Karadenizin daha geniş olan garbinda ne de diğer üçte biri büyüklüğünde olan şarkında bulabiliyorlardı. Bu faydayı ancak ortasında buluyorlardı. Kıyı kıyı gitmek mesafeyi pek ziyade uzatıyordu. Yol bir kerre bu suretle taayyün ettikten sonra şimal sahiline mensup gemiler Asya tarafından orta çıkıntılara ve o havalinin ticaret merkezi olan Sinoba müteveccihen kemali cesaretle gemilerini salveriyorlardı. Getirdikleri mal ya Sinop gemilerine aktarma edilerek şarka ve garba gön-

[*] Bu yazının 14 üncü nushasındaki başlığı (İnci bap — Mevkiin ehemmiyeti) olacakken (Birinci bap — Mevki) olmuştur. Bu şekilde düzeltilmesini dileriz.

derilir yahut hamulesini boşaltmadan doğrudan doğruya aynı gemiler ile nakledilirdi. Pausanias'ın (karşı tarafa düşen şimal memleketleri halkının turfanda meyvalarını Delos'a Sinopluları getirdi) demesi Karadenizden doğru gelen büyük bir ticaret yolu olduğunu gösterir, Oelbia sahillerinin şimallerinde bulunan Sinop paralarının üzerinde yunus balığı tutan bir kartal basılmış olduğu malumdur. Ben de Sinoba iki kulplu küplerin (amphoras) kulpları üzerinde, Oelbia'da bir çok mikdarda bulunan küplerin üzerindeki aynı yazıyı buldum. Becker, hafriyatda bulunulan mikdarın çokluğuna bakarak burasını bu kapların yapıldığı mahal farzediyorsa da aynı mikdar Sinopta ve başka bir mahalde yapılacak hafriyatda da belki bulunabilirdi. Her halde bulduğum diğer başkaları da Sinobun Oelbia ile ve şimal kıyıları ile ticarî münasebatta bulunduğunu göstermektedir. İki sahil arasındaki sıkı münasebata diğer bir delil de şahıs isimlerinin aynı olmasıdır. Şimal sahil mahkûkatında bile Sinopluların isimleri bulunuyor. Bu deliller gösteriyorki şarktan ve garpten gelen gemiler evvelâ ortaya kadar kıyıyı takip ediyor ve sora en dar noktadan doğru karşı kıyıya geçiyorlar ve bu suretle Sinobun güzel limanından geçip giden ticarî bir yol temin ediliyordu.

Ticaret mallarının deniz yolu ile dağıtıldığı bu nokta, aynı zamanda ihraç edilecek mahallerin geldiği muhtelif yolların birleştiği nokta idi.

Bu yollardan malların bir kısmı iç vilâyetlere de gönderilirdi. Uzak

şarktan ve Hindistandan gelen büyük kervan yolları cenupta Fırat şimalde de de *AraXes* nehirlerini takip ederlerdi. Fakat orta Asyanın merkezine gelince mallarını Yunanistan ve Roma âlemine sevk edebilmek bir mesele oluyordu. Romalılar zamanına kadar şarktan küçük Asyadan geçerek Egeye doğru giden hiç iyi bir yol yoktur. İran posta yoluna kalbedilmiş olan eski Hitit yolu Yunanistana mal nakletmek için bir vasıta olmaktan ziyade İran imperatorluğunun muhtelif parçalarını bir birine bağlamağa hizmet ediyordu. Meşhur Ephesus yolu daha yapılmamıştı. İranda temerküz eden büyük şark yolları sistemi ile Yunanistanda ve Romada temerküz eden büyük garp yolları sistemini Ege kıyılarında biri birine bağhyacak iyi zincirler yoktu. Bu güçlük ancak deniz yolu ile halledilebiliyordu Kara denizin cenup sahilindeki en iyi liman tabiatile büyük kervanların karada son varacakları yer oluyordu. Bu kervanlarda şimdikilerin tamamen zıddına olarak deve pek az bulunuyordu. Bu iyi liman Sinoptu. Büyük İran caddesinden bu limana doğru kollar yapılmıştı. Vakıa Sinobun iç tarlalara doğru irtibatı o kadar iyi değildi, fakat deniz nakliyatında kolaylığı çoktu. Dahilden gelecek mallar başka muvafık bir noktadan sahil boyunca Sinoba kadar getiriliyordu. Romalılar Egenin şarkındaki büyük şehirlere giden yolları yapıp mükemmelleştirdikten sonra Sinobun ticareti azaldı, fakat daha evvelki zamanlarda küçük Asyada sağdan sola, yukardan aşağıya doğru olan büyük İran yol şebekesi

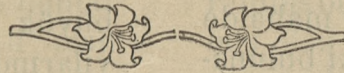
gidip gelme itibarile sonunda Sinobun çift limanında birleşir addedilirdi.

Yakınındaki yolların tedliki, Sinobun dahili ticart münasebatında münferid ve stratejik bir nokta olduğunu ve karadan Sinoba gelmek yalnız Amissusden kabil olacağını pek iyi gösterir. Sinoplu Hecatonymus, Cotyor da tesadüf ettiği x enophonun « On binlerine » Sinoba gelmek için tekrar dahile gidip sarp dağ yollarını geçmek lâzım geldiğini ihtrr etmişti. Tasvirleri o kadar kanaatkâr idi ki x enophon ordusunu Cotyoradan deniz yolu ile gitmesi aynı sebeplerden ileri gelmişti.

Sinobun yakınında olan eski yol-

ların yerlerini tayin etmek kabil olmaz. İçerlerde araştırmalar yaparken şehirden cenubu şarkiye doğru 25,30 mil kadar mesafede Romalılardan kalma yol işaret taşları buldum, fakat bunlar aslı yerlerinde değildi, netekim başka taraflarda bulunduklarını da öyle idi. Romalıların yaptıkları yolların ne kadarının eskilerini imar suretile ne kadarının büsbütün yeni olduklarını söylemek te kabil değildir. Fakat umumî olarak dahile giden iyi ve kötü bir çok yollar olduğunu selâhiyetle söyleyebiliriz. Halys ırmağının bazı noktalarında köprüler olması da lâzım gelir.

— Devam edecek —

Halim Mergene

Son Arzu

Cemil Solakoğlu

Baharında taşırken başında ak dumanlar,
Derbederdir ezelden senden vefa umanlar!
Güzelleştin uğruna döktüğüm yaşlar kadar;
Başımda ak dumanlar, mestim ayyaşlar kadar !.

Nedametten ağ örsün sana uzanan eller,
Eriyorken gözünde damla, damla emeller!.

Gök kubbenin rengini hayalimde uyutsun,
O gözlerin sevdayı ebediyen unutsun!..

Umumî Harpten sonra Avrupada Politika mahiyetinde Çifçi Hareketleri ve ehemmiyeti

Şeref Kayaboğozı

1914 Büyük harbinden evvel, Avrupa'da çifçi hareketlerini idare eden Politika partileri yoktu. Avrupa, umumiyetle sınaî büyük bir âlem idi. Makinalarının mamulâtını henüz toprak işlemekle uğraşan milletlere satıyor; buna karşı onların toprak mahsullerini alıyordu. Avrupa milletlerinin şarkta, Afrikada yerli ahalisi toprak kazmak, ham maddeler yetiştirmekle uğraşan geniş müstemlikeleri vardı. Avrupalılar bir gün bu kaynaklardan mahrum kalınca kendi ettikleri toprakların servetinin kifayet etmeyeceğini, açlığa mahkûm olacaklarını takdir edememişlerdi. İşte bu sebeple Avrupa'da 19 uncu asrın başlangıcında, yani makinalaşma devrinden itibaren İŞÇİ SOSYALİSTLİĞİ ve partileri belirdiği halde ÇİFÇİ SOSYALİSTLİĞİ ve partileri vücuda gelmemişti.

1914 - 1915 Dünya harbi bu zarureti birdenbire doğurdu. Ziraatin başlıca vazifesi olan ekmekle beraber, ancak zirai çalışmalarla istihsal edilebilen diğer yiyecek maddelerin yokluğuyla ziraatin hakiki kıymeti meydana çıkmaya başladı.

Bir millet sanayide, teknik ilim ve fende ne kadar ileri giderse gitsin EKMEK OLMAZSA o milleti, devleti uçurumdan kurtarabilmek kabil olmu-

yacağı bütün muhariplerin gözünde güneş gibi parladı.

Birdenbire anlaşıldı ki, birçok FEDAKÂRLIKLA KAZANILAN ZAFERLER NE DERECE EHEMMİYETİ HAİZ OLURSA OLSUN AÇLIK ONLARI DERHAL TELAFİ EDEMEZ, HEZİMETLERE YUVARLIYABİLİR. İşte büyük harpte Avrupa merkezî devletlerinin başına gelen şu misali vak'a harpten sonra MİLLETLERİN DİKKAT GÖZLERİ MAHSULLERE, ZİRAATE, BUNLARI YETİŞTİREN ÇİFÇİLERE, KÖYLÜLERE DÜNDÜ. Bunun neticesi bütün dünya çifçilerin çalışmaları ile, istihsal ettikleri kıymetlerle, devlet ve millet hayatında SINIF OLMAK İTİBARİLE işgal ettikleri yerin ne kadar ehemmiyetli olduğu anlaşıldı.

O zaman devlet taazzisi, çifçi sınıfı arasındaki derin temelli münasebetlerle onların İNSAN CEMİYETİNDEKİ YERLERİ ve devletin içtimaî taazzisi halindeki yaşayışına iştirakleri ve bunlara ait tedvin edilen kanunların bu taazzinin mevcudiyeti için göreceklere vazifelerin ehemmiyetine tekabül etmediği meydana çıktı. Tabiatile, bu (niçin?.. neden ileri geliyor?..) sorguları ortaya atıldı. O zaman onların haklarını istemedikleri ve müdafaa etmedikleri, bu hakları, mevcut teşkilât

dahilinde kendi menfaatlarının korunmasını ellerine emniyet ettikleri insanların ziraata ait ihtiyaçlarla beraber diğer menfaatları anlamadıkları görüldü.

Avrupada olduğu kadar Amerika da , hattâ siyasal bünyesi pek sağlam teşekkül etmiş Fransada, harpten sonra doğan bu hakikatler çifçi sınıfının şuurunu uyandırdı; ziraî politika hareketlerini vücuda getirdi.

Hükümetlerin, milletlerin, cemiyetin temelini kuran bu unsurun ehemmiyetinin şimdi anlaşılması hayli gariptir... Hernekadar, Avrupanın bazı yerlerinde yarım asır evvel ilk ziraî

buhran dalgası zuhur etmişse de mevzî bir halde kalmıştır. Bu gün sınaî Avrupanın her tarafında hükümferma olan buhran esasında Dünya Çifçi hareketleri gittikçe genişlemekte ve ehemmiyet kazanmaktadır.

ÇEKOSLOVAKYA, ROMANYA, BULGARİSTAN da bilhassa bu hareketler pek barizdir. Buralarda iktidar mevkiini ellerinde tutanlar (Köylü Çifçi) lerdir. Köylü - Çifçi hareketlerinin başlangıcıyla, bunların meslekî, siyasî, iktisadî, malî, içtimai, irfanî sahalarında ki teşkilâtına en güzel misal ÇEKOSLOVAKYA KÜÇÜK KÖYLÜLER CÜMHURİYET PARTİSİ'nin tarihidir. Diğer bir yazımızda bunu ele alacağız.

Annemin ruhuna ittifak

Gizlenen Ölüm

Cemil Solakoğlu

İçimde ayrılığın sızısı başlıyordu ,
Her günüm öksüzlükten kazılmış bir mezarken ,
Ruhumun sevdiğini gözlerim taşıyordu ,
Bir ölüm tütsüsüyle şiirimi yazarken !.

Anne !. hayat ne nankör , ne yıkıcı rüzgârmış !..
Gurbetteki yaramı sağlamadan bugün ben
Gönlü kara bir evlat gibi saçı ağarmış ,
Teselli bekliyorum: ağlamadan; bugün ben!..

Karanlık gecelerde bakamazken sulara ,
Boş yere kaç sabahsız günümde Ben avara ,
Bürünerek aylarca en yaman korkulara ,
Şarktan haber bekledim, sordum seni ruzgâra !.

Nesir

Devirler ve Devrimler Yaraticısına

Ş. Sami Kubilây

Bütün acun, köhne asırların üstünde yarattığın devirlerin ve devrimlerin hayranıdır. Ne Vashington, ne Giyomtel, ne Sezar, ne İskender, ve ne de Petro senin varlığın ve büyüklüğünle asla kıyas olunamazlar. Sen dünyaya tek olarak geldin ve bir tek olarak kalacaksın... Biz, ne mutlu o insanlarız ki senin birer sadık evlâdın olmak bahtiyarlığına ve mazhariyetine ermiş bulunuyoruz.. Her an kendi kendimizi tebrik etsek gene azdır.. Türk ulusu hakiki kurtuluşuna ve kuruluşuna erebilmek için asırlardanberi senin o eşsiz, sonsuz kudretine intizar ediyordu.

Tanımm ; sana çok şükürler olsun ki onu bize verdin. Zaten böyle büyük bir dâhi, böyle eşsiz bir baş, başka ulustan çıkamazdı.

Bize, güzelliğin, insanlığın, sosyallığın , hayat , enerji ve yaşamının ne demek olduğunu sen öğrettin. Eski ananalar, sanılar, ve efsanelerden bizi sen kurtardın. Yaşamak ve teneffüs etmek kadar aziz ve kutsal özgenliğimizi, erkinlik ve egemenliğimizi bize bahşeden ancak sensin.

Bizi kara ve günahkâr sultanlar , müstebit ve zalim padişahlar elinden kurtaran da sensin. Özet: İstiptadın, zulmün, cehlin, haksızlığın, hürriyet-sizliğin ve kahrın pençesinden bizi kurtaran sen oldun. «Milletim» dedin, «Yurdum» dedin, «İstiklâlim» dedin... Altın kafanda ve cevher kalbinde bütün düşüncen buydu.. Şifa sende; kurtuluşun bütün sırrı sendedir. Senin sayende korkaklar kahraman, sakatlar pehlevan oldu.

— Memleket incelemeleri —

Tarihte (Âşıklar adası) Sinop

Ferid Dikmen

Geçen sayıda bu bahsin milâttan önceki çağlarla ilgili olanını sayın okurlara arz etmiş; Sinobun bir zamanlar (Âşıklar adası) diye anılmış olmasının sebeplerini kısaca bildirmiştik. Bugün de şu sayfalarda bu konu üzerinde Türk devrine ait bilgiler vermeğe çalışacağız.

Anadoluda, büyük Türk (Selçuk) devleti inkıraz bulunca, yerine bir takım küçük beylikler geçti. Bunlardan birisi, eskiden (Paflagoniya) denilen ve şimdiki (Kastamonu) vilâyetine hâkim (İsfendiyar) diğer adıyla Çandar oğulları idi. Anadolunun her yönünde yer yer kurulan o beylikler arasında bir de Osman oğulları vardı ki, diğerlerinden daha büyük bir varlık ve hareket göstererek günden güne genişliyor ve bunun sonucu olarak ta diğer beylikler ortadan kalkıyorlardı.

İstanbul Bizanslılardan fethetmiş olan Osmanlı padişahı, (Trabzon)u da almak emeliyle hazırlık yapmış, ordu su ile Ankaraya gelmiş; sonra, İsfendiyar oğullarının idare merkezi bulunan Kastamonuya uğramış, Sinop taraflarına adamlar göndererek tetkikat yaptırmış, nihayet (Sinob)a yakın bir yerde karargâh kurmuş ki, burasının şimdiki (Ordu köyü) olması çok muhtemeldir. Sinop emiri İsmail beye mektup göndererek Sinop havalisinin

iyilikle kendisine teslimi istemiştir. Aynı zamanda bundan müteessir olmalarını, bütün aile efrat ve erkânının şeref ve ihtiyacıyla mütenasip yurt, arazi vereceğini, boş yere kan dökülmesine meydan verilmemesini, insanca ve kardeşçe bu işin hal edilmesini ve kendisine muhabbeti bulunduğunu bildirmiştir. Tarihten buna aid bazı sözleri alalım :

[Bu yıl ki sene erbea ve sittin ve semane mie yıdıdır: (yani 864 hicret yılıdır.) Bundan sonra gemi yarağına mübaşeret edip uzak sefer yasağı ilân olundu.... gazayı memleketi Trabzon adına gemileri denizden aştırdı. Gemi-lerkim, her biri (Şiir): eğerçi bir kanatlı kuştur amma, uçuşuna bakarsın yeller ermez... İsfendiyar oğlu İsmail beye, ki (meliki milki İsfendiyardır) hüküm gönderildi ki (bünayetillahi taala) Trabzon gazasına niyet ettim. Gemilerim (Sinob)a vardıgı gibi.] .

Bundan sonra meşhur (Uzun Hasan) üzerine ve Trabzon taraflarına yollandı. Bu Fatih namına yazılı bir kitabe (Sinop) müzesinde saklıdır, bunun üzerinde üç satırlık yazı arasında (emiri ceziretülüşsak) sözü vardır.

Bunlardan başka tarihî kaynaklardan (Tezkirei Salim)den alınmış şu malûmat hulâsası da vardır : [(Sinoplu) Şair (Türabî) seyahatgüzar olan devrişan meyanesinde mergup (Ceziretül üşsak)

(medinei Sinoptandır) , ol diyarda (Emîr) efendi denmekle maruf ve meşhur bir nesli pâkin takurundan zuhur sakın halûk ve hasip bir dervîşi dibiş ve ediptir. Külâhı devrişaneyi tacı zerrine değışmiyen fıkarayı sâbirinden olup... 1108 tarihinde salah ve takva ile meşhur ak Mahmud efendiye intisap ile kesbi marifetten sonra yine vatanı aslisi (Sinob)a azimet ve kendi haliyle meşgul olmağı âdet edindi.]

İşte, bir tarih meraklısı-yurtsever sıfatile çesitli tarih kaynaklarından derlemiş olduğumuz kısa malûmat; Sinobun tarihte ne suretle (Âşıklar adası) diye anılmış olduğunu bize bildirmiş oluyor.

Bütün bir eihanın gözünde olan ve ebediyen de Türkün kutlu ve güçlü bilgi ve bileğile korunacak ve yad el değmesinden saklanacak olan eşsiz

İstanbulu fetheden bir padişahın elbette (Ordu köyündeki) karargâhından Sinoba doğru bakarken, önünde serilen muhteşem manzaradan, fevkalâde haz duyarak Sinoba âşıklar adası diyeceği tabiidir. Bunda tarihsel bir anlam ve değer vardır. Şu da bir hakikattir ki, Sinobun bu güzelliğini ve tarihi, coğrrfî mevkii ve değerini bilip takdir etmek için böyle bir şah veya emir olmağa da ihtiyaç yoktur. Her kes, her duygulu insan, yurdunu seven ve bu sevgisini gerçekten duyan kişi Sinoba aynı duygu ile bakar.

[Nedir bu gökçek göreyler, bu şirin görünüşler?! Nedir bu tatlı kıvranış... göz önüne serilişler!.. der ve böyle güzel yerlere yurdlara sahip olmak, böyle baha biçilmez illerde doğup yaşamış bulunmaktan ötürü gerçek içdemli bir zevk ve neşe duyar. Ne mutlu böyle yurt sevenlere ve duygulananlara !...

Yurttaş!
Çocuğa karşı sevgini göstermek için her gününü bir 23 Nisan bil!..

Köylü Arkadaşlara

Dıranazda bu sahifeyi sizin için açıyoruz. Burada size yarayacak yazıları yazacağız. Sinop Halkevi kendi çerçevesi içindeki çalışmalarda size de ehemmiyetli yer vermiştir. Tesadüf ettiğiniz güçlükler için bize baş vurunuz, size yarayacak öğütleri vermeğe, yol göstermeğe her zaman hazırız.

Sıtma

Memleketimizin en büyük dertlerinden biri de sıtma denilen hastalık olduğunu hepimiz biliriz. Bu hastalığın en ziyade zarar verdiği yerler köyler ve köylülerimizdir. Bunun zararları okadar çoktur ki biz bunların bir çok örneklerini her gün gözlerimizle görürüz. Halkımızın bu hastalığı çok ehemmiyetle karşılamadığını da bir çok yerlerde görüyoruz. Fakat bu hastalık okadar ehemmiyetsiz bir şey değildir.

Siz de köylü arkadaşlar; bunu ya-kinen her zaman görürsünüz, buna tutulan gücü kuvveti yerinde çalışan bir çok arkadaşlarınız günden güne kuvvetten düşerek tarlası başına gidemeyecek kadar mecalsiz kalır. Buna karşı icap eden tedaviyi yaptırmıyanları, günün birinde aranızdan kaybedersiniz. Küçük yavrularınız bu hâin hastalığın tesiri altında günlerce ızdırap çeker; cılız, sıska bir hale gelir, artık ondan istifade edemez olur ve günün birinde onu da kaybedersiniz.

Görüyorsunuz ki bu hastalık nakadar hâindir. size hiç acımaz, buna yakala-

nanlardan bakılmıyanları ölümüne kadar götürür; nüfusumuz azalır, çalışma kuvvetimiz kaybolur, memleket için de büyük bir zarar verir. İşte bu sebepten Cümhuriyet hükümetimiz vatandaşları bu kötü hastalıktan kurtarmak için yer yer mücadeleler yapıyor; doktorlarını kapılarımıza kadar bizi bu hastalıktan kurtarmak için gönderiyor, mücadele olmiyan yerlerde de sihiyye memurları tarafından fakirlere parasız kinin dağıtıyor ve fakir olmiyanlar için de ucuz fiyatla kinini sattırıyor ve bütün bu kolaylıkları halkımızın sağlığı için yapıyor.

Devlet bir taraftan bununla uğraşırken bizim de onunla el ele çalışmamız icap eder. bunun için de sıtma neder? Bunu bilmekliğimiz lâzımdır işte bu yazılar bunu size anlatmak için yazılıyor.

Sıtmayı köylülerimizin bir çoğu yanlış anlıyorlar; doktorlara eezahanelere müracaatlarında (Hava çarptı) diyorlar ve bir çokları da bunun fena sularından olduğuna inanıyorlar. Bu hastalık ne hava çarpmasından ne fena sularddan, ne de olmamış yemişlerden. Bu hastalığın doktorlukça mikrop denilen ve bizim gözlerimizle görülmeyecek kadar küçük hayvancıklardan ileri geldiğini elli sene evvel büyük doktorlar buldular ve anladılar, bu mikropları buna elverişli aletlerle gördüler. İşte bu hayvancıklar insanların kanlarına ve dalaklarına girer ve yerleşirler. orada insanın kanını yemekle geçinir ve

çoğalır. bunların çıkardığı zehirle de insını yehirleyip hasta eder.

Sıtma mikrobunu alan insanların evvelâ üşüyüp titriyerek sonrada şiddetli sıcaklarla nasıl baygın ve halsiz kaldığını hepimiz bilirsiniz. Sıtmaya yakalananların gün geçtikçe eridiği ve yüzlerindeki kırmızılığın kaybolduğu, gittikçe sarardığı görülür ki bundan da vücüdündeki kırmızı knın günden güne azaldığı anlaşılır.

Sıtmaya Nasıl Yakalanılır?

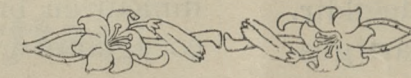
Sıtma mikropları bulunduktan sonra doktorlar bu noktayı da aydınlattılar.

Sıtmaya tutulan bir hastanın kanından sağlam bir insanın kanına bir aşı yapıldığı zaman sağlam olan kimsenin de hastalandığı görülür. Tabiidir ki mikroplar bir hastadan bir sağlama böyle geçmez, arada başka bir vasıta olmak ta lâzımdır. İşte bu vasıta bizim bildiğimiz sivri sineklerin dişleridir. Fakat her sivri sinek bunu yapmaz; onların bir einsi vardır ki (Anöfel)dir. Sivri sinekler

kanla yaşadıkları için hepimizin bildiği ları ısırırlar.

gibi hem sağlam hem de hasta insan. İşte o zaman hasta bir adamın sıtmalı kanını emerler ısırarak sivri sinek kendisi de sıtmaya tutulur, bu sırada sağlam insanları da ısırarak onların kanına kendindeki sıtma mikrobunu bırakır; ona da bu hastalığı bulaştırır.

Bu, mühim bir noktadır. Köyünüzde, komşunuzda, aile cfradınızda bir sıtmalı ve orada sivri sineklerin bulunması bütün çevrenizi sıtmalı yapar. Bunun için en evvel yapacağınız şey sıtmalı hastalarınızı hemen tedavi ettiriniz ve civarınızda sivri sinekleri yaşatmamağa, üretmemeye çalışınız. Bunu hükümetle beraber el birliği ile yaparsınız, bu fena hastalıktan kurtulmuş olursunuz. Hastalarınızı hava çarptı diye çamurlara yatırmak, derilere sararak terletmek, kollarına iplik bağlayarak vakit geçirmeyiniz. Bunun tedavisi çaresini arayınız, doktorlara müracaat ediniz, kinin içiriniz, besleyiniz.

AİLE BİLGİSİ

I. E.

Gazete ve Çocuk

Kimi aileler çocuklarının okul kitaplarından başka kitaplara bağlanmasını gazete ve dergi okumasını beğenmezler. Onlara göre çocuk yalnız okul kitaplarıyla meşgul olmalıdır. Okul kitaplarını bırakarak veya az okuyarak kendisini gazetelere, dergilere kaptıran çocuk haylazdır; şarlatandır; ilerde kötü bir çocuk olmaya namzettir.

Bu günkü çocuk yarının genci, hayat adamıdır. Hayatsa o kadar çeşitli ve geniş bilgiler istiyor ki, bu bilginin okul kitaplarıyla teminine maddî ve manevî imkân yoktur. Sınıftaki 40-50 çocuk bir öğretmenin elindedir. Öğretmen her çocuğun ayrı ayrı bütün istidatlarını değil müşterek istidadı düşünür. Elindeki müfredata göre hareket eder. Sınıfta resmi seven sevmiyen bütün çocuklar resim yapmağa mecburdur. Bütün dersler de bunun gibidir. Bundan başka, okul çocuğa hayatta lâzım olan bütün bilgileri verecek kadar uzun değildir. Ancak çocuğa gidilecek yolları gösterir; faydalı alışkanlıklar vermeğe çalışır.

Eski çocukla yeni çocuk tipi arasındaki biricik ayrılık şudur: Eski çocuk düşürmeden ezberlemeğe mecburdu. Yeni çocuk düşünerek, muhakemeler yaparak cevap vermeğe

alıştırılır. Asıl bilgi hayatın günlük aynası demek olan gazete, dergilerdedir. Bu itibarla gazete ve dergiyi çocuklara sevdirmek, onlara rehberlik ederek serbes bilgi edinmelerini teşvik etmek faydalıdır. Ancak çocukların, gençlerin faydalanması için neşredildiği ileri sürülen bütün gazetelerin faydalı olduklarına aldanmamakta gerektir. Açık saçık resimler basan, sürüm temin etmekten başka düşüncesi olmiyan gazetelerin çocuk elinde bulunmasına tahammül edilmemelidir. Mevcut kanunlar bir dereceye kadar çocukları koruyorsa da çocuk velilerinin çok müteyakkız olmaları ödevdir. Çocukların ellerine geçen her kitap kontrol edilmeli, icabında öğretmenin fikri alınmalıdır.

Sokak ve Çocuk

Sokak, çocukları kendisine bağlayan vakit geçirme vasıtalarının başında gelir. Sokak, annenin de başını dinlediren bir vasıtaadır: 5-6 yaşındaki çocuğunun gürültüsünden başı şişen anne çocuğunun sokağa göndermeği hem kendisi hem de misafirleri için bir selâmet çaresi sayar.

Kimi aileler bu gibi küçük çocuklarının kendilerinden bir kaç yaş büyük ablalarile, ağabeylerle okula gitmesini tercih ederlerse de yaşı

müsait olmiyanlar okula alınmadığından ana mekteplerinin yokluğu bu gibi aileler tarafından daha iyi duyulur.

Sokak, çocuğun yalnız oynama yeri de değildir. Bazen sofrasıdır da. Yukarı kata bile çıkmadan annesini aşağıya çağıran, bir dilim ekmekle biraz katık alan çocuk yemeğini de sokakta yer... Fakir çocuğunun fırancala ekmeğine iç çekişi; zengin çocuğunun iştahsızlığı... yine sokakta görülür.

Sokak her türlü undan yalnız bir çeşit ekmek yoğuran bir teknedir:

Sokağa düşen her çocuk (SOKAK

ÇOCUĞU) olmağa mahkûmdur. Çocuk kötü alışkanlıklarından çoğunu sokaktan alır. Çıkmazlarda bilye oynayan, çarşılarda yumurta döğüştüren çocuk hakkında şu notu düşünmeden verebiliriz: Kumareci olacak. Bu tip çocuk ka'ive peykelerinde kötü oyunlar da oynıyacaktır.

Acı da olduğunu kabul ederek bilmek lazımdır ki, sokağa alıştırılan çocuk cemiyet için faydalı bir genç olamaz. İşsizlik, kötü oyun alışkanlığı, haylazlık, kavgacılık... hep sokakta öğrenilir. Bu itibarla (SOKAK ÇOCUĞU) tipi ailelerin, cemiyetlerin meşgul olacağı bir mevzu olamaz mı ?..

Yurttaş!

23 Nisan ulusal egemenlik Bayramı ve Çocuk haftası başıdır. Çocuğu sev ve koru!

Kısa Haberler

5/3/937 de, umumî meclis Ayanek üyesinden Sami Gencin evlenmesi dolayısıyla verdiği şölen , Partili arkadaşlar arasında büyük bir samimiyet havası içinde Halkevi salonumuzla verildi. Genç arkadaşımıza yeni hayatında saadetler dileriz.

§ 19/3/937de umumî Meclis içtimamı bitirmiş, vilâyet bütçesi 498950 liraya bağlanmış ve bütçede Halkevlerimize yardım için Partiye 7000 spor için 2500 lira tahsisat konmuş , bundan başka Kızılaya da 500 lira yardım tahsisatı koymuştur. Bu münasebetle Valiniz ve Parti İlyönkurul Başkanı Süreyya Yurdakul umumî meclis üyeleri şerefine Evimizde bir şölen vermiş ve davetliler arasında daire sefleri de bulunmuştur. Bu sırada Halkevi bandosunun hazırladığı yeni ve güzel parçalar büyük bir zevkle dinlenmiş ve takdir edilmiştir.

§ 13/3/937 de mutat aile toplantısı yapılmış, bando ve cazın iştirak ettiği bu toplantı çok samimî olmuştur. Gelenlerin, bu toplantıları daha sık yapmak hususundaki temennileriyle nihayete ermiştir.

§ 19/3/937de Ziraat direktörü Enver Akalanın vilâyetimiz Ziraat işleri hakkında verdiği konferans büyük bir alâka ile ve kesif bir kalabalık kütlesi tarafından dinlenmiştir.

§ 27/3/937 deki aile toplantısında evimiz ar şubesinin yetistirmekte olduğu amatör bayanlar tarafından

p'iano ve keman konseri verilmiş, pek çok takdir toplamıştır.

§ 28/3/937 de sinemamızın göstermekte olduğu türkçe Ali baba filimi halkımızı çok ilgilendirildiğinden köylülerimizin de bundan faydalanması düşünülerek civar köyler davet edilmiş ve bu film parasız olarak bir çok kadın , erkek köylü vatandaşlara gösterilmiştir. Bu arada köy kalkınması mevzulu evimiz başkanı Farmakaloğ Macit Tekinalp tarafından bir konferans verilmiştir.

Alınan Haberler

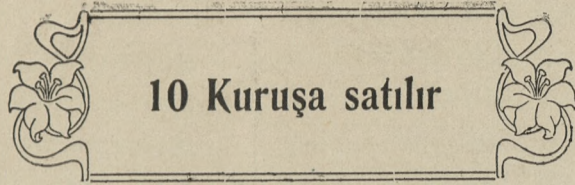
Çocuk esirgeme kurumu, 23 Nisan çocuk haftası dolayısıyla hazırlıklarına hız vermiş fakir ve kimsesiz çocukların bu bayramda giydirilmesi için teşebbüslere başlamıştır. Kurum menfaatine bir balo verileceği de haber anmıştır.

§ Yazı işleri müdürümüz Baytar Cermal Yüksel vilâyete alınacak hayvanları almak için İstanbul yolu ile Çukurovaya gitmiştir.

§ Ayanek Halkevi Gösterit kolunun bu ay içinde Akın piyesini çok büyük bir başarıyla temsil ettiği haber alınmıştır. bu kardeş Evin son zamandaki verimli çalışmalarını duymakla sevinmekteyiz.

§ Boyabat Halkevinin bir Bando takımı yaparak memleketin büyük ihtiyacına cevap verdiğini sevinçle haber aldık, başarılar dileriz.

Derginin yazı şartları :

Dergiye gönderilecek yazılar kâğıdın yalnız bir tarafına daktilo ile yazılarak altına el yazısı ile imza ve açık adres konulmalıdır.

Gönderilen her yazının dergiye derci mecburi değildir.

Dergiye derc edilmeyen yazılar geri gönderilmez.

Dergiye ait yazı ve müracaatlar Sinop Halkevi İdare heyetine yapılmalıdır.

Derginin Yıllığı (100) kuruştur